અસલી—નકલી કિતાબો ખરીદતાં પહેલાં કાદરી કંપનીની રજીસ્ટર્ડ થએલ જ કિતાબો **બીલીમોરાથી** મંગાવવાનું ધ્યાનમાં રાખવું.

ગુલઝારે અબરાર

ઉર્ફે

કિસ્સએ મીરાં દાતાર.

બનાવનાર તથા છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

મીર સૈયદઅલી કાદરી બીલીમોરીઆ.

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું—હેગડી સ્ટ્રીટ **બીલીમોરા,**

સને ૧૯૧૭ ઇસવી ચોથી આવૃત્તિ.

સને ૧૩૩૫ હીજરી, નકલ ૨૦૦૦.

સુરત ચઉટાના પુલ ઉપર પાણીની ટાંકી પાસે આવેલા ધી "શંકર" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં નારાયણરાવ લક્ષ્મણરાવ નીકમે છાપ્યું.

કીંમત રૂા. ૦—૩—૦.

ગુલજારે અબરાર,

ઉર્ફે

કિસ્સયે મીરાં દાતાર.

દિબાચો.

. મીરાં દાતારનાં એહવાલથી ઘણાં લોકો નાવાકેફ છે, અને તેમની હકીકત જાણવા લોકો ઘણાં આતુર હોવાથી પ્રથમ ગુજરાતી જબાનમાં કિસ્સો લખવામાં આવેલો, પરંતુ ઉરદુ જબાનમાં એ કિસ્સો લખવાની જરૂર જણાઈ, અને તેથી ઉરદુ જબાન અને ગુજરાતી હરફોમાં આ કિસ્સો લખ્યો છે. મીરાં સાહેબનાં એહવાલ માટે કોઈ તવારીખની કિતાબ નહીં હોવાથી ટુંક હકીકત લખવામાં આવી છે. આશા છે, કે મીરાં સાહેબનાં હાલથી વાકેફ થનારાઓ જરૂર આ કિતાબ ખરીદ કરી ફાયદો ઉઠાવશે.

પ્રથમની ત્રણ આવૃતિઓ ખપી જવાથી ઉરદુ જબાનમાં ચોથી વખત સુધારા વધારા સાથે આ આવૃતિ છપાવી છે. કદાચ કોઈ સાહેબને એમાં ભુલ નજર આવે, તો દરગુજર કરશે. એવી આશા છે.

બીલીમોરા. }
ફગડી સ્ટ્રીટ. }

લી૦ દુઆગો.
મીર સૈયદઅલી કાદરી.

ગુલજારે અબરાર.

ઉર્ફે

કિસ્સયે મીરાં દાતાર.

૭૮૬

હમ્દો સલાતકે બાદ વાઝેહ હો, કે ગુજરાતકે અવલીયાઓંમેસે મશહુર ઓર માઅરૂફ, વલીયે કામીલ કીદવતુલ આરેફીન હઝરત મીરાં **સૈયદ અલી** ઉર્ફે **મીરાં દાતાર** રહ, સાહેબ, કે જીનકા રૌઝા મુબારક, રજપુતાના માલવા રેલવેકા સ્ટેશન ઉંઝા નામી હે. ઉસકે કરીબ દો કોસકે ફાસિલે પર ગાયકવાડી રીસાયતકા એક છોટા કરીયા **ઉનાવા** નામકા હે, વહાંપર મૌજુદ હે, આપકા એહવાલ રાવીયાંને ફસીહુલ લીસાન ઇસ તરેહસે બ્યાન ફરમાતે હેં, કે ગુજરાતકે **બાદશાહ અહમદ શાહ**કે જમાનેમેં આપકે દાદા **સૈયદ અલીમુદ્દીન સાહેબ**, ઓચસે સને ૮૩૦ હીજરીમેં ગુજરાતકે પાયેતખ્ત શેહર અહમદાબાદમેં તશરીફ લાયે, બાદશાહને આપકે ફઝાયેલ ઓર કમાલાત-કી શોહરત સુનકર, આપ પર દીલો જાનસે ફરેફતા ઓર શયદા હોકર, કમાલ શફકતસે પેશ આયા. ઓર આપકો એક જાગીર

અતા ફરમાઈ. આપને વહાં ચંદ મુદ્દત સુકુનત ફરમાઇ. ઓર બાદ ઉસકે શેહર અહમદાબાદસે નીકલ કર, ઉનાવેકો તશરીફ લે–ગયે, ઓર વહાંપર રેહના ઈખ્તિયાર કીયા. ઉનકી પુસ્તસે **સૈયદ મોહંમદ** ઉર્ફ **ડોસુમીયાં** સાહેબ પયદા હુવે. ઓર સૈયદ ડોસુમીયાંકી પુસ્તસે હઝરત **મીરાં સૈયદ–અલી** ઉર્ફ **મીરાં–દાતાર** રહ, પયદા હુયે. આપકી યાને હઝરત મીરાં સાહેબકી હકીકી વાલીદા સાહેબા, કે જીનકા ઈસમે મુબારક **રાસતી બીબી** થા, વોહ આપકી ઉમર જબ છે મહીનેકી થી, ઉસ વક્ત ઇસ દારે ફાનીસે મુલકે જાવેદાનીકે તરફ રેહલત ફરમા ગઈથી, ઈસલીયે આપકી પરવરીશ આપકી સોતીલી માં દામાબાઇકે સુપુર્દ હુઈ, ઉન્હોંને હઝરત મૌસુફકી બખુબી પરવરીશ કી. ઓર દુધભી પીલાયા. રાસ્તી બીબીકી હયાતી–મેંહી આપકે વાલીદ સૈયદ ડોસુમીયાંને દામાંબાઇસે નીકાહ કરલીયા થા.

ગુજરાતકે બાદશાહ અહમદશાહકી વફાતકે બાદ, અહમદાબાદ કી તખ્ત નશીની સુલતાન **મોહંમદશાહ**કો હુઈ, ઓર મોહંમદશાહકે જમાનેમેં માંડુગઢકા રાજા, કે જો બહોત શરીર ઓર ઈસલામકા કટ્ટા દુશમન થા, યાને કોઇભી ઇસલામીકા મોંહ નહીં દેખતા થા, ઓર મરદુમ આઝારી કર રહાથા, ઓર સુલતાન મોહંમદ શાહકે હુકમકો કુછ ધ્યાનમેં નહીં લાતાથા, સુલતાન મોહંમદ શાહને માંડુગઢકે રાજાકો ઇસલામસે મુશર્રફ હોનેકા પયગામ ભેજા, તો ઉસ પયગામસે ખફા હોકર, જંગ કરનેપર આમાદા હુવા. ઇસલીયે સુલતાનને માંડુગઢકે તરફ લશ્કરે ઈસલામ–કો ભેજા, લશ્કરે ઈસલામને વહાંસે કુચ કરકે માંડુગઢ પહોંચે, રાજાકો કેહલા ભેજા, કે તુ ઇસ

ફસાદસે બાઝ આ, ઓર દીને મોહંમદી કુબુલ કર. લેકીન ઉસ બેદીન ઓર સંગદીલને ઈસ પયગામકો કુછ ખ્યાલમેં નહીં લાયા, આખીર લાચારીકો લશ્કરે ઈસલામને મુકાબિલા કીયા. ઓર ચંદ રોજ તક દોનોં તરફસે જંગ જારી રહા, લેકીન દોનોંમેંસે કીસીકી ફતેહ નહીં હુઈ, બાદશાહ બહોત હયરાન હુવા, કે ઇસકા કયા સબબ હે, કે દોનોંમેંસે કીસીકી ફતેહ નહીં હોતી! ઓર દિલમેં ખ્યાલ કરને લગા, કે ઇસકી તદબીર કયા કરના ચાહીયે? કે જીસસે ફતેહકી સુરત નઝર આવે. આખીર નુજુમીયોંકો બુલાકર કહા, કે તુમ નુજુમકે જરીયેસે દરયાફત કરો, કે યે કયા ભેદ હે! નુજુમીયોંને હીસાબ લગાકર બહોત ગઓર ઓર ફીકરકે બાદ યે નતીજા બયાન કીયા, કે આપકે લશકરે ઝફર પયકરમેં સૈયદ ડોસુમીયાં સાહેબ રહ, હેં. ઓર વોહ સરકારસે જાગીર ખાતે હેં, ઉનકે લખતે જીગર નુરલ અબસાર હઝરત સૈયદ અલી સાહેબ હેં, ઉનકે નામપર ઈસ કીલએકી યાને માંડુગઢકી ફતેહ લીખ્ખી હુઈ હે, બાદશાહને નુજુ-મીયોંકી બાત પર ભરોસા કરકે, ઉનસે દરયાફત કીયા, કે ઈતને બડે લશ્કરમેંસે ઉનકો ઢુંડ નીકાલના કયસા બનેગા. નુજુમીયોંને અર્ઝકી, કે આજ રાતકો બહોત જોરસે આંધી ચલેગી, ઓર પાનીભી બરસેગા, ઓર હવાકે સબબસે તંબુ ઓર ખેમે ઉખડ કર ગીર પડેંગે. ઓર તમામ ચીરાગ ગુલ હોજાવેંગે, ફકત એક ખેમા કાયેમ રહેગા, ઓર ઉસમેં ચીરાગ કાયેમ રહેગા, ઓર વોહી ખેમા સૈયદ ડોસુમીયાં સાહેબકા ખ્યાલ કરના, ઉસ ખેમેકે અંદર સૈયદ સાહેબ મૌસુફ તીલાવતે કુરઆન શરીફમેં મશગુલ હોંગે, યેહી ઉનકા પતા હે, ચુનાંચે કુદરતે પરવર દીગારસે રાતકો વયસીહી આંધી

ચલી, ઔર જોરકા મેંહ બરસા, ઔર અયસા અંધેરા હોગયા, કે જીસકા બયાન કરના મુમકીન નહીં હે, બાદશાહને ઇસ હાલતમેં બજાતે ખુદ અપને મુકામસે બાહેર નીકલ કર તલાશ કરને લગે, લેકીન અંધેરેકે સબબસે કુછ નઝર નહીં આતાથા, જબ બીજલી ચમકતીથી તબ ઉસકે ઉજાલેસે આગે બરહતે થે, અલ-ગરઝ ઇસી તરેહ તકલીફ ઉઠાતે હુયે, સૈયદ ડોસુમીયાં સાહેબકે ખેમેકે નજદીક પહોંચે, ઔર વહાં જાકર દેખા, તો સૈયદ સાહેબ મૌસુફ તંબુકે અંદર ચીરાગકી રૌશનીમેં કલામે શરીફકી તીલાવતમેં મશગુલ હેં, સુલતાન ખેમેમેં તશરીફ લેગયે, ઔર સૈયદ સાહેબકો તીલાવતમેં મશગુલ દેખકર ખામોશ બેઠ ગયે, જબ સૈયદ સાહેબ તીલાવતે કુરઆને મજીદસે ફારીગ હુયે, તો સુલતાને ગુજરાતકો અપને રૂબરૂ દેખકર બહોત તાઅજજુબ કીયા. ઔર બસદ તાઝીમ અર્ઝ કી, કે આપકા યહાંતક તકલીફ ગવારા ફરમાકર તશરીફ લાનેકા કયા બાએસ હે! અગર આપ મુજકો આપકે નજદીક બુલવાતે, તો મેં ખુદ ચલા આતા. ખયેર, ફરમાઇગે કે આપકા કયા હુકમ હે! જો કુછ આપ ઇરશાદ ફરમાઇંગે, વોહ મેં બ-સરો ચશમ બજા લાઉંગા. બાદશાહને કહા, કે આપકો યે હાલ માઅલુમ હે, કે માંડુગઢકા રાજા ઇસલામકા બહોત બડા દુશમન હે, ઔર ઉસને બહોત સર ઉઠાયા થા, ઔર હમારે હુકમકો માનતા નહીં થા, ઇસલીયે એક મુદ્દત હુઇ ઉસસે લડાઈ હો રહી હે, ઔર અભીતક કીસીકી ફતેહ નહીં હોને પાઈ. આખીર બ-મજબુરી મેંને નુજુમીયોંકો બુલવાયા, ઔર ઉનસે ઇસકા ભેદ પુછા ગયા, તો ઉન્હોંને યેહ ખુલાસા કીયા, કે ઇસ લડાઇકી ફતેહ સૈયદ ડોસુમીયાં સાહેબકે. યાને આપકે હાથ્ધે

જીગર ફરજંદ, મીરાં સૈયદઅલીકે નામપર લીખ્ખી હુઈ હે. ઓગ
જબતક વોહ ઇસ લડાઇમેં શામીલ નહીં હોંગે, વહાંતક હરગીજ
આપકી ફતેહ નહીં હોગી. સુલતાનકી ઇસિ ગુફતગુ કે સુનનેસે
સૈયદ સાહેબ બહોત ફીકરમંદ હુવે, કે અબ કયા કરના ચાહીયે,
અલ ગરઝ આપને બહોત ગઓર ઓર ફીકરકે બાદ બાદશાહકો જવાબ
દીયા, કે આપ ચંદ રોજ સબર કરેં, કયું કે ફીલહાલ મેરે ફરજંદ
સૈયદઅલીકી શાદી હે, ઇસલીયે શાદીકે ઐયામ ગુજરે બાદ આપકી
ખીદમતમેં હાઝીર કરૂંગા. બાદશાહને ઇસ બાતકો મંઝુર નહીં કીયા,
ઓર ફરમાયા, કે યે લડાઈ સીર્ફ કાફીરોંકા કુફ્ર મીટાનેકે લીયે
હોરહી હે. ઇસલીયે આપ બરાહે મેહરબાની આપકે ફરજંદકો.જલ્દ
બુલવાઇયે, કે ઉનકે આનેસે તમામ ઝગડા તય હોજાયેગા. સૈયદ
સાહેબને લાચાર હોકર એક ખત લીખ્ખા, ઓર કાસીદકે સાથ
વોહ ખત ઉનાવેકો અપને બડે સાહેબજાદે, સૈયદ **અબુ મોહંમદ**
ઉર્ફ **અબુમીયાં** કે નામપર રવાના કીયા. ઉસ ખતમેં તમામ
કેફીયત લીખ્ખી ગઈ, કાસીદ વોહ ખત લેકર ઉનાવેકો રવાના હુવા,
ઓર બહોત જલ્દ મંઝીલ તય કરકે વોહ ખત ઉનાવેકો પહોંચાયા,
સૈયદ અબુ મોહંમદને ખત કાસીદકે હાથમેંસે લેકર અપની આંખોંકો
લગાયા. ઓર ખતકો પરહકર બહોત ફીકરમંદ હુવે. ઓર ખતકે
મઝમુનસે કીસીકો આગાહ નહીં કીયા, શબકો ખાબમેં **મીરાં**
સૈયદઅલી સાહેબકો યેહ ભેદ ઝાહીર હુવા, પસ મીરાં સાહેબને
સુબ્હકી નમાઝસે ફારીગ હુવે બાદ, અપને બીરાદરે મોઅઝઝમ
સૈયદ અબુમીયાંસે ખત તલબ કીયા, ઉન્હોંને ખત દેનેમેં બહોત
ઉજર કીયા, લેકીન હરગીઝ નહીં માના, ઓર ખત લેકર પરહા.

ખતમેં લડાઇકા એહવાલ લીખ્ખા હુવાથા, ઓર યેહભી લીખ દીયાથા, 'ઇસ ખતકે દેખતેહી ફૌરન ચલે આના, કયું કે યેહ ઇસલામકી લડાઈ હે, ઇસલીયે ઇસ લડાઇમેં મદદ કરના લાઝીમ હે, ખતકો પરહતેહી આપકા દીલ કાબુમેં નહીં રહા, ઓર અપની સોતીલી વાલીદા દામાંબાઇસે લડાઇમેં જાનેકી રૂખસત તલબ કી. યેહ ખબર વ્હેશત અસર સુનકર, તમામ અઝીઝ ઓર અકારીબને જમા હોકર આપકો સમઝાયા, કે કલકે રોજ તો તુમ્હારી શાદી હે, ઓર શાદીકો છોડકર આજહી તુમ રૂખસત હોના ચાહતે હો, યે મુનાસીબ નહીં હે, ઇસલીયે બેહતર તો યેહ હે, કે આપ શાદીકે બાદ વહાં તશરીફ લેજાવેં. લેકીન અપને યે કેહના કીસીકા કુબુલ નહીં કીયા. ઓર કહા, કે મુજકો ખુદા ઓર ઉસકે હબીબકી ઇતાઅત ઓર રઝામંદી ઇખત્યાર કરના શાદીસે જ્યાદા અફઝલ હે.

જબ **મીરાં સૈયદઅલી** અપની શાદીકી ધુમધામ છોડકર, તમામ કુંબેકે લોગોંકો ઓર અહબાબકો રોતે હુયે રખકર, સફરપર મુસ્તઅદ હુબે. તબ અવ્વલ ઉનાવેમેં અપને દાદા સૈયદ અલીમુદ્દીન સાહેબકી મઝારે મુબારક પર તશરીફ લાયે, ઓર એક મીસવાક લેકર અપને દાદાકી મઝારકે કરીબ જમીનમેં ગાડદીયા, ઓર અપને હમરાહીયોંકો વસીયત કી, કે હમારી શહાદતકે બાદ હમારી લાશકો લાકર યહાં દફન કરના. ખુદાકી કુદરતસે વોહ મીસવાક સર સબ્જ હોકર દરખ્ત હોગયા, વોહ દરખ્ત અબતક હઝરત મીરાં સાહેબકી દરગાહકે કરીબ મૌજુદ હે. આપને અપને હમરાહીયોંકો યે વસીયત કરકે ફાતેહા પરહા, ઓર જાનીબે લશકરે ઇસલામ કુચ કીયા. ઓર બેહોત જલ્દ મંઝીલ તય કરતે હુયે માંડુગઢ પહોંચે. ઓર અલ્લાહો

અકબરકી સદા કરતે હુયે લશકરે ઇસલામમેં દાખીલ હુયે. ચોકીદારોંને યે ખુશ ખબરી અપને બાદશાહકો સુનાઇ, વોહ ઇસિ ખબરકે સુનતેહી નીહાયત ખુશ હુયે, ઓર આપકો ઇજ્જતકે સાથ દરબારમેં દાખીલ કીયે. ઓર બહોત શફ્ફકત ઓર ઇનાયતસે પેશ આકર, ઇનઆમ ઓર ખીલઅતસે સરફરાજ ફરમાયે, ઓર આપકો જંગકે એહવાલસે આગાહ કીયા, પસ મીરાં સાહેબને ફરમાને શાહીકો બજા લાકર, મયદાને જંગમેં જાનેકી રૂખસત તલબ કી, ઓર દુસરે રોજ સુબોહકો મીરાં સાહેબને તમામ ફોજકે સરદાર બનકર નક્કારા લડાઇકા બજવાયા, નક્કારેકી આવાજસે ઓર અલ્લાહો અકબરકી સદાસે મયદાને જંગ ગુંજ ઉઠા, ઓર લશ્કરે કુફ્ફાર યે આવાજકે સુનતેહી મારે હયબતકે થરરા ગયે, રાજાને અપને સરદારોંસે કહા, કે આજ કોન અયસા બહાદુર ઓર દીલાવર જંગમેં નમુદાર હુવા, કે જીસસે લશકરે ઇસલામમેં ઇતના જોશ પયદા હોગયા હે. શાયેદ યેહી શખ્સ અપને લશ્કરકો શીકસ્ત દેગા. ઓર ઇસસેં બચનાભી દુશવાર નઝર આતા હે, ઇસિ ફીકરમેં મહાકાલી-ઓર કઇ દેવતાઓંકા નામ લેકર ઉનસે મદદકી દુઆ માંગી, ઓર ખુબ બંદોબસ્તસે મયદાને જંગમેં મુકાબિલેમેં આયા, ઓર દોનોં તરફસે જંગ શુરૂ હોગયા. ઇધિર અલ્લાહો અકબરકી સદાયેં બુલંદ હોને લગીં, ઓર ઉધર હર હર મહાદેવકી આવાજસે મયદાન ગુંજ ઉઠા. દોનોં તરફસે ખુબ જંગ હોતા રહા. ઓર બહાદુરોંને અપના જોર ઓર હુનર દીખલાયા. આખીર લશ્કરે ઇસલામને ફોજે કુફ્ફાર પર, અલ્લાહો અકબરકી સદા કરતે હુયે એકદમ હમલા કીયા, ઓર ઇસ જોરસે તલવારેં ચલાઈ. કે લાશોંકે ઢેરકે ઢેર લગા દીયે, ઓર હઝરત મીરાં

સૈયદઅલી રહ, ને દલેરાના સહોંકો ચીરતે હુયે, કુફ્ફારોંકી ફૌજમેં દાખીલ હોકર, શમશેર ચલાના શુરૂ કીયા. કુફ્ફારોંકે ઇતને આદમી મરેં, ઔર જખમી હુયે, કે ઉસકા શુમાર ખુદાહી જાનતા હે, મુશરીકોંકો ચારોં તરફ્સે માર પડની શુરૂ હુઇ. તો ઉનકી હીમ્મત ટુટ ગઇ, ઔર મારે જાનેકી હયબતકે સબબસે હથીયાર છોડ છોડકર ભાગના શુરૂ કીયા. ઔર ભાગકર કીલએકા દરવાજા બંધ કરલીયા. લેકીન ઇસલામી બહાદુરોંને ઉનકા પીછા પકડા. ઔર મીરાં સૈયદઅલી સાહેબને દરવાજે પર પહોંચકર, કીલએકા દરવાજા તોડ ડાલા. ઔર કીલએમેં દાખીલ હોકર બહોતસે મુશરીકોંકો કેદ કરલીયા. પસ જીસને ઇસલામ કુબુલ કીયા ઉસકો પનાહ દી, ઔર જો મુનકીર હુવા ઉસકો વાલીસે જહન્નમ કીયા. મુશરીકોંસે જબ યે મોઆમીલા ચલ રહાથા, ઉસ વક્ત મોકા પાકર માંડુગઢકા રાજા, જાનકે ખૌફ્સે તને તનહા ભાગકર, એક પહાડકી ગારમેં જા છુપા, ઉસકો ઢુંડનેકે લીયે લુશકરે ઇસલામને હરચંદ તલાશ કી, મગર ઉસકા પતા ન મીલા, ફૌજે શાહીને ડંકા ફતેહકા બજાયા, ઔર અલમે મોહંમદી કીલએપર ચડાયા, ઔર સીજદયે શુકર બ-દરગાહે મુજીબુદ દાવાત બજા લાયે.

માંડુગઢકે રાજાકો શીકસ્ત દેનેકી, ઔર કીલઆ લશકરે ઇસલામને ફતેહ કરનેકી ખબર, બાદશાહકો હોનેસે બહોત શાદ ઔર ખુર્રમ હુવા. ઔર જશને શાહાના કીયા. ઔર આલીમોં ઔર ફાઝીલોં ઔર મસાકીનોંકો રાહે ખુદાપર બહોત કુછ ખયરાત દી, મીરાં સૈયદઅલી રહ, અપની ફૌજસે અલાહીદા હોકર રાજાકી તલાશમેં જંગલસે બાહેર નીકલે. ઔર બહોત જુસ્તજુકે બાદ, ઉસી પહાડકે

કરીબ પહોંચે, કે જહાં રાજા છુપાથા. વહાંપર જાકર દેખા, તો પહાડકી ગારકે અંદર જાનેકે રાસ્તે પર, એક ચોકીદાર બયઠા હુવા હે. આપને ઉસ ચોકીદારસે પુછા, કે તુ કોન હે? ઓર યહાં કીસલીયે બયઠા હુવા હે? ઉસને મારે ખૌફ કે જવાબ દીયા, કે ઇસ ગારમેં માંડુગઢકા રાજા છુપા હુવાહે, ઓર ઉસકી નીગેહબાનીકે લીયે મેં યહાં બયઠા હું, આપને ચોકીદારકી જબાની યે હાલ સુનકર બહોત ખુશ હુયે, કે દીલકા મુદઆ અબ બર આયેગા, પસ આપ ઘોડે પરસે ઉતરે, ઓર ઘોડા ચોકીદારકો બાંધનેકે લીયે દીયા, ઓર આપ ગારકે અંદર ચલે ગયે. પસ અંદર જાકર દેખા, તો રાજા નીંદકી ગફલતમેં પડા હુવા હે, મીરાં સાહેબને ઉસકો જગાયા, ઓર કહા, કે લે અબ હુશીયાર હોજા, હમ તેરે નજદીક આ પહોંચે. અબ તુ કહાંતક ભાગતા ફીરેગા! ઇસસે બેહતર તો યેહ હે, કે તુ હમારે સાથ ચલકર, બાદશાહે ગુજરાત કે રૂબરૂ ઇસલામ કુબુલ કર, ઓર કુફ્રસે બાઝ આ. લેકીન રાજાને હરગીજ નહીં માના, આખીર મીરાં સાહેબને ઉસ બેદીન ઓર મુનકીરે ઇસલામ રાજાસે કહા, કે તુ ઇસલામ કુબુલ નહીં કરતા હે, તો બાહેર નીકલ કર મુઝસે મુકાબીલા કર, લેકીન મુઝકો શરમ માઅલુમ હોતી હે, કે તેરે પાસ કોઇ હથીયાર નહીં હે, ઓર બગેર હથીયાર વાલેસે લડના બહાદુરોંકા કામ નહીં હે, ઇસલીયે તુ મેરે પાસકી કટાર લે, ઓર જંગ કર, રાજાભી ઇસ ગુફ્તગુસે નીહાયત ખુસ હુવા, ઓર ઉસને કટાર માંગનેસે આપને ફૌરન અપની કમરસે કટાર નીકાલ કર, રાજાકો દી, યે રહમ દીલી ઓર શુજાઅત, ઓર હક પસંદીકો દેખના ચાહીયે, કે મીરાં સાહેબને અપને દુશ્મન કે પાસ હથીયાર નહીં હોનેસે

લડનાભી પસંદ નહીં કીયા, ઔર ખુદકે પાસસે ઉસકો હથીયાર દેકર લડનેકા મોકા દીયા. ઈસીકો ઈનસાફ ઔર શરાફત કેહના ચાહીયે, ક્યુંકે હર કોઇ અપને દુશ્મનસે અયસા સુલુક નહીં કર સકતા હે, જબ રાજાકો કટાર દીગઇ, તો ઉસને કહા, કે પેહલે તુમ મુજપર વાર કરો, લેકીન મીરાં સાહેબને જવાબ દીયા, કે હમારા યે તરીકા નહીં હે, કે હમ પેહલે વાર કરેં, ઇસકે બાદ રાજાને મોકા પાકર કટાર ઉઠાતેહી મીરાં સૈયદઅલીકે પેટમેં માર દી, ઔર જખમભી કારી લગા, પસ મીરાં સાહેબને ઉસી વક્ત અલ્લાહો અકબરકી સદા બુલંદ કરકે, તલવાર આબદાર ખેંચકર, રાજાકી ચોટી એક હાથસે પકડ્કે દુસરે હાથસે સર ઉસકા કાટ લીયા. ઔર વાસીલે જહન્નમ કીયા. અલ-ગરઝ આપને સર ઉસકા હાથમેં લેકર, બ-સબબ ગશ આનેકે એક પથ્થર પર બેઠ ગયે. ઔર ઉસી જાયે પર શરબતે જામે શહાદત સાકીયે કૌસરકે હાથસે પીકર, દાખીલે ગીરોહે શોહદાયે આલીશાન હુયે. યાને આપકા ઇંતેકાલ હોગયા. **ઇન્ના લિલ્લાહે વ ઇન્ના ઈ-લયહે રાજેઉન.**

માંડુગઢકા કીલઆ હઝરત મીરાં સાહેબકે હાથસે ફતેહ હોનેકે બાદ, આપકી તલાશ લશકરે ઈસ્લામને બહોત કી, લેકીન કહીં પતા નહીં મીલનેસે અફસોસ કરતે હુયે વાપીસ આયે. ઔર આપકે વાલીદ સૈયદ ડોસુમીયાં સાહેબભી, અપને ફરજંદ નુરે નઝરકે તરફસે બહોત ફીકરમંદ હોકર અફસોસ કર રહેથે. ઔર અબ કહાં તલાશ કરના ઇસ ખ્યાલમેં થે, કે ઈતનેમેં આપકો નીંદ આ-ગઈ, ઔર ખાબમેં હઝરત મીરાં સૈયદ-અલીકે તરફસે યે બશારત હુઈ, કે હમારી લાશ ફુલાની જાયે પર હે, તો આપ વહાંસે લાશ લેજાવેં,

લેકીન આપકે વાલીદને કહા, કે આપ બાદશાહકો ઇસ અમરકી બશારત દો, તાકે વોહ બંદોબસ્ત કરે, પસ મીરાં સાહેબને બાદશાહકો ખાબમેં બશારત દી, કે તુમ કીલએકી ફતેહસે ખુશ હોકર બેઠે હો, ઔર હમારી કુછ ખબર નહીં રખતે હો? ખાબે ગફલતસે બેદાર હોજાઓ, ઔર હમારી લાશ ફુલાની જાગે પર હે, વહાંસે લાકર જહાં હમારા મીસવાક ગાડા હુવા હે. વહાંપર દફન કરો, સુલતાનકો યે બશારત હોતેહી ફૌરન આપકી લાશકો આપકે ઇરશાદ બ-મુજબ જહાં મીસવાક ગડા હુવાથા, વહાં દફન કરકે આપકી તુરબત બનાઈ ગઈ. કીલએકી ફતેહ સને ૮૯૮ હીજરીમેં હુઈ થી.

હઝરત **મીરાં સૈયદ અલી** રહ, કા રૌઝયે મુબારક ઉનાવા નામકે એક છોટે ગાઉમેં મૌજુદ હે. રોઝેકી ઝીયારતકો જાનેવાલે ઉંઝા સ્ટેશન પર ઉતર કર બયેલ ગાડીયોંમેં ઔર ઉંટો પર સવાર હોકર ઉનાવેકો જાતે હેં. સ્ટેશનસે ઉનાવા દો કોસકે ફાસીલે પર હે. સ્ટેશનસે ઉતરતેહી ગાયકવાડીકે જકાત કારકુન, નયા કપડા, યા દુસરા કીસી કીસમકા માલ, જો બયપારકે લીયે હોતા હે," ઉસપર જકાત લેતે હેં. ઔર જકાતી માલકી તલાશ બરાબર કરતે હેં. ઉર્સકે વક્ત લોગોંકા બહોત હુજુમ હરએક તરફસે આતા હે. ઔર ઉર્સ ખલાસ હોનેકે વક્તભી યેહી હાલ રેહતા હે. ઉર્સકે મોકે પર જાતે આનેકા રાસ્તેમેં કીસી તરેહકા ખૌફ નહીં હે, લેકીન દુસરે મોકે પર જાતે આતે વક્ત શબકો નીકલના મુનાસીબ નહીં હે. કયુંકે ચોરોંકા ખૌફ બહોત રેહતા હે. ઉનાવા ગાઉંમેં દાખીલ હોતેહી મીરાં સાહેબકે મામું સાહેબ, **હમઝા શહીદકી** દરગાહ હે, વહાં પેહલે ફાતેહા પરહ કર, ફીર આપકે રૌઝયે શરીફ કે ગીર્દ, જો ચાર

સ્વારી આતા બના હુવા હે, ઉસકે દરવાજેમેં દાખીલ હોતેહી, બ–સબબ તાઝીમકે વહાં પર જુતે ઉતાર કર, ખુલ્લે પાઉં દરગાહ શરીફ પર જાકર ફાતેહા પરહતે હેં. આપકી તુરબતકે ઉપર ગુંબદ ઓર છત્ત બના હુવા હે. તુરબતકે કઠેરે સોને ચાંદીકે બને હુયે હેં. તુરબતકે ચારોં તરફ સંગેમરમરકા સહન બના હુવા હે, દરગાહકે સહનકી દાહની તરફ આપકે વઝીર નથ્થુ શહીદ, ઓર બચ્ચુ શહીદકી મઝારેં હેં. ઓર ઉનપરભી છત બના હુવા હે, ઉસ જાયે પર સીર્ફ ઓરતેં ઉર્સકે ઐયામમેં બેઠતી હેં, મરદોંકો બેઠનેકા હુકમ નહીં હે, દરગાહકી બાઈ તરફ આપકે મીસવાકકા દરખ્ત હે. ઓર દરખ્તકે કરીબ આપકી સોતીલી માં દામાવંતીકી કબર હે, ઓર ઉસ કબરકી બાજુમેં આપકે વાલીદ સાહેબકી તુરબત હે, ઓર ઉસ તુરબતકે સહનકે નીચે નવ્વાબ સાહેબકી કબર હે, ઓર ઉસ કબરકે નજદીક મુસાફીર ખાના હે, જહાં ફકીર લોગ ઉતરતે હેં, મુસાફીર ખાનેકે કરીબ મેહફીલ ખાના હે, ઓર ઉસકે નજદીક ખુલ્લા સહન હે, ઓર સહનકે કરીબ મસજીદ હે, મસજીદકે સહનમેંભી લોગ ઉર્સકે મોકે પર મુકામ કરતે હેં, નમાઝકે વક્ત મસજીદમેં છતને લોગ જમાઅતમેં શરીક હોતે હેં, કે મસજીદકે અંદર ઓર સહનકી જગા તમામ ભર જાતી હે. મસજીદકે કરીબ વુઝુ કરનેકે લીયે હોઝ બના હુવા હે, ઓર હોઝકે નજદીક કુંવા હે. ઉર્સ–કે ઐયામમેં કુંવે કે કરીબ તમામ ગીરોહકે ફુકરા, અપની અલગ અલગ જમાઅત મીલકર મુકામ કરતે હેં, ઓર ગુજરાતકે ફુકરાઓંકે બડે કઝીઓંકા મીરાંકે ચોક પરહી ફેસલા હોતા હે, હઝરત મીરાં સૈયદ અલી સાહેબ રહ, કી તુરબતકી પાંયતી તરફ રાજાકા સર ગાડા હુવા–હે. કયુંકે હઝરત

મીરાં સાહેબને આપકી લાશ દફ્ન કરકે વક્ત રાજાકા સર આપકે પાઉંકે કરીબ ગાડનેકી બશારત દીથી. દરગાહમેં દાખીલ હોનેકે દો દરવાજે હેં, ઓર કીલએકી તરેહ અહાતા બના હુવા હે, ઓર અહાતેકે ધાએકે નીચે તીન તરફ મેહરાબેં બની હુઇ હેં, મેહરાબોંમેં લોગ રેહતે હેં, દરગાહકે સામનેકા જો દરવાજા હે, વહાં મેહરાબમેં અનાજ ઓર પનસારી (ગાંધી)કી દુકાનેં રેહતી હેં, ઓર ફુલ સબજાભી ઉસી દરવાજે પર માલી બેચતે હેં.

ઉરસ શરીફ આપકા સફર મહીનેકી પહેલી તારીખકો હોતા હે, ઓર સંદલ મોહર્રમકી અખીર તારીખકો ચાંદરાતકે રોજ બહોત ધામધુમ ઓર એહતેમામસે ચડાયા જાતા હે, ઉરસમેં ગુજરાત ઓર કાઠીઆવાડ, ઓર બહોત દુર દરાજ મુલકોંસે મુસલમાન, હીંદુ, પારસી, વગેરા આતે હેં, ઓર પંધરા બીસ હજાર આદમીઓંકા મજમા હોતાહે. ઉરસમેં હર કીસમકા માલ લેકર દુકાનદાર આતેહેં, ચાહકે હોટલ ઓર ખાનાભી મીલતા હે, લેકીન ઉરસકે અવ્વલસે આકર ગાંઉમેં મુજાવીરોંકે મકાનોંમેં યા દરગાહકે બાહર મુકામકી તજવીજ કરના ચાહીયે, કયુંકે લોગ જયાદા આતેહેં, ઇસલીયે મુકામ નહીં મીલનેસે બડી તકલીફ હોતી હે.

જો લોગ ભુત, ઓર ડાકન. ઓર જીન ઓર જાદુ વ–ગયરા બલાઓંસે તકલીફ પાતેહેં, ઓર બીમારીઓંકી મુસીબતમેં મુબતીલા રેહતે હેં. અયસે લોગ દરગાહ શરીફમેં આકર રેહતે હેં, ઓર આરામ હોનેકે બાદ જાતેહેં, જો લોગ બલાઓંસે તકલીફ પાતેહેં, વોહ વહાં ધુમતે (ધુનતે) હે. ઓર બલા કરામાતકે જોરસે તકલીફ પાકર, તમામ હાલ બયાન કરતી હે, ઓર આખીરકો નાબુદ હોજાતી

હોતીહેં, દીવાને આદમીયોંકો સંકલસે બાંધકર રખતે હેં. દીવાને ઓર બલામેં ફંસે હુયે જબ ધુમતે હેં, ઉસ વક્ત અજબ તમાશા હોતા હે, ક્યું કે વોહ દરખ્તોંપર ચઢ જાતે હેં, યાતો હોઝમેં ગીરતે હેં. ઓર દેખને વાલે લોગ તાઅજ્જુબમેં હોતે હેં, કે બ-સબબ ગીર જાનેકે ઉનકો કુછ નુકસાન નહીં હોતા હે, હઝરત મીરાં સાહેબકી કેરામાતસે ક્યા હીંદુ ક્યા મુસલમાન સબ ફયેઝ પાતે હેં, આપકી કરામાતેં બહોત હેં. ઓર હીંદુ લોગભી આપકી કરામાતકે મોઅતેકદ હોકર દરગાહ શરીફમેં રેહતે હેં. ઓર બલામેં ફંસે હુયે આપકી વાલીદાકી તુરબત પર પલીમેં ઓર હમઝા શહીદકી દરગાહપરભી જાતે હેં, ઓર ફયેઝ પાતેહેં.

ઉનાવેસે પલી દો કોસ હે, વહાં આપકી વાલીદા રાસતીબાઇકી દરગાહ હે. ઓર વહાંભી ચાર દીવારી બની હુઈ હે. ઓર દરગાહ પર છત બના હુવા હે, ઉરસકે ઐયામમેં લોગ ઉટોંપર યા પયદલ વહાં જીયારતકે લીયે જાતે હેં. વહાંકે મુજાવીર અલગ હેં, ઓર દરગાહકે નજદીક ઉનકે મકાનાત હેં. હઝરત મીરાં સાહેબકી દરગાહ પર હજારોં રૂપીયોંકી બમતેં ચડતી હેં, ઓર વોહ આપકે મુજાવીર આપસમેં બાંટ લેતે હેં, ઉનાવેકે મુજાવીર માલદાર હેં, ક્યુંકે ઉનકી પયદાયેશ અછછી હે, ઓર પલીકે મુજાવીરોંકી હાલત વયસી નહીં હે. મીરાં દાતારકી કરામાત ઓર બુઝુર્ગી બેશુમાર હે, ઓર તમામ ગુજરાત ઓર કાઠીઆવાડમેં ઘર ઘર આપકા નામ સબકી જબાંપર જારી હે, ઓર આપકે નામસે ચંદ હીંદુ લોગ ચીલ્લા બનાકર, બીમારોંકો દરગાહ શરીફસે મંગવાયા હુવા પાની પીલાકર, અપના ગુજારા કરનેકે લીયે ઢોંગ કરતે હેં, તો અયસે ચીલ્લે પર કોઇભી

દીનદાર મુસલમાનને નહીં જાના ચાહીયે, ક્યું કે હઝરત રસુલે મકબુલ સલ,ને અયસી ઝુટી કબરેં યાને ચીલ્લોંપર ફાતેહા દેનેસે મના કીયા હે, બાઝ જાહીલ મુસલમાન યે બાતસે નાવાકીફ હેં, ઇસલીયે ઉનકો વાકીફ કરનેકે લીયે ઇત્તીલાઅન લીખ્ખા ગયા હે.

હઝરત મીરાં સાહેબકી કરામાત પર ફીદા હોકર, મરહુમ મહારાજા ખંડેરાવ ગાયકવાડને સોને ચાંદીકે કઠેરે બનવા દીયે થે. ઓર કમખાબકે ગીલાફભી ચડાયે થે. જો અબતક મોજુદ હે. ઓર લંગરખાનાભી જારી હે. દરગાહમેં મુકરર વક્ત પર ચોઘડીયે બજાયે જાતે હેં. ઓર સરકારસે પોલીસકી નીગરાની રેહતી હે, ઉરસકે ઐયામમેંભી પોલીસકા અચ્છા બંદોબસ્ત રેહતા હે.

જો લોગ અવલીયાઓંકી કરામાતસેં મુનકીર હેં, ઓર દરગાહોં પર જાનેકો મના કરતે હેં, વયસે મુનકીરોંકો અયસી દરગાહોં પર લેજાકર યે કરીશમા દીખલાના ચાહીયે, કે જીસસે ઉનકે દીલકો તસલ્લી હોજાવે. ઓર બેજા સુખન અવલીયાઓંકી શાનમેં કેહના છોડ દેવે. ખુદાવંદ કરીમ ઉનકો હીદાયત નસીબ કરે, આમીન.

આપકા રોઝા તાઅરીફકે કાબીલ હે, ઓર મુરાદ વાલોંકી મુરાદેં આપકે તુફેલસે ખુદાયે તઆલા બર લાતાહે, ઇસલીયે અગર ખુદા મકદુર દેવે, તો ઝુરૂર મીરાં સાહેબકી દરગાહકી જીયારત કરકે, સવાબ હાસીલ કરે; ઓર દીલી મકસુદભી પુરા કરે. ઇલાહી હમારે દીનદાર ભાઇઓંકો આપકી જીયારત નસીબ કર, ઓર અવલીયાઓંકી કરામાતોં પર અકીદા કાયેમ કરનેકી હીદાયત નસીબ કર, આમીન, સુમ્મા આમીન.

ગઝલ.

અય મેરે દાતાર પ્યારે લે ખબર,
જાને હયદરકે દુલારે લે ખબર,
અલ્લાહ અલ્લાહ આપકા દરબાર ક્યા,
જાઉં મેં સદકે તુમ્હારે લે ખબર.
હઝરતે હસનેનકે તુમ લાલ હો,
ગૌસુલ આઝમકે પ્યારે લે ખબર.
ભાઈ સૈયદ અબુમીયાં કે હુઝુર,
નથ્થુ શાહ નાયેબ તુમ્હારે લે ખબર.
ખાદીમે દર યેહ મીયાં મોહંમદ,
રોઝો શબ દરપે પુકારે લે ખબર.

ગઝલ.

મેરે મીરાંકી અબ મુઝપર ઇનાયત હોનેવાલી હે,
ફૂલક અબ બાઝ આ વર ન હીમાયત હોનેવાલી હે.
ન ઘબરાઓ ગરીબો બે-કસો લાચારો બીમારો,
દરે મીરાંસે તુમ સબકો બશારત હોનેવાલી હે,
સદક દીલસે પરહા જીસ શખ્સને કલેમા મોહંમદકા,
યકીનન ઉસકી મેહશરમેં શફાઅત હોનેવાલી હે.
મુઝે ક્યુંકર સતાઇંગે ફરીસ્તે કબ્રમેં આકર,
મેરે મીરાંકી વહાંપરભી હીફાઝત હોનેવાલી હે.

કટાયા કુમ સીનીમેં સર ખુદાકી રાહ પર જાકર,
બતાઓ તો કીસીસે યે શુજાઅત હોનેવાલી હે.
સુખનવર મેરી સુનકર ઇસ મદેહ–ખાનીકો યું બોલે,
તરક્કી પર અસર તેરી ફસાહત હોનેવાલી હે.

ગઝલ.

ગુલે ગુલજારે હીંદુસ્તાં, મેરે મીરાં વલી સરવર,
નશાંને પંજતન યઝદાં, મેરે મીરાં વલી સરવર.
તેરે રૌઝેકી જીનત દેખકર ઝાહીદભી કેહતે હેં,
યેહી હે ગુલશને રીઝવાં, મેરે મીરાં વલી સરવર.
જીલાયા આનમેં મુરદા લબેજાં બખ્શકે માનીંદ,
યેહી હે ઈસાયે દૌરાં, મેરે મીરાં વલી સરવર.
તેરી વોહ અબરૂયે ખમદારકી એક વાર કર મુઝપર,
યેહી હે હસરતો અરમાં, મેરે મીરાં વલી સરવર,
તમન્ના હે યે કલીયર કી કરો પુરી કરો પુરી,
મીલે મુજકો દરે મીરાં, મેરે મીરાં વલી સરવર.

ગઝલ.

જરા સુનીયો અરઝ મેરીભી હે દાતાર થોડીસી,
દીખાદો અપને મુખડેકી ઝલક સરકાર થોડીસી.
અજબ હો લુત્ફ હર–સુ મેં ફીરૂં મસ્તાના હાલતમેં,

જો હાસીલ હો મુઝે હુબ્બે શહે અબરાર થોડીસી.
નહીં મુશકીલ ઉનાવેકા મુઝે ફીર પહોંચના યારો,
અગર હોજાવે યે કિસમત મેરી બેદાર થોડીસી.
મેં કેહતા હું જો જાતાહે ઉનાવેકી તરફ કોઇ,
અરઝ મેરીભી કરદેના વહાં ઝવ્વાર થોડીસી.
અસર ફુરકતમેં તેરી બનગયા દીવાના સૌદાઈ,
કરે મીરાંસે યે હાલત કોઈ ઈઝહાર થોડીસી.

ગઝલ.

ચલો અય મોમીનો દેખો મેરે દાતારકા સંદલ,
હેં લાઈ ધુમસે હુરેં મેરે સરદારકા સંદલ.
મુબારક આજકી શબ હે કહું કયા તુમસે અય યારો,
ભીજાયા અર્શસે હકને મેરે દીલદારકા સંદલ.
બના હે આજ વોહ દુલાકે હે જો આશીકે અલ્લાહ,
હે ઉસ મહબુબે હક્કાની સખી સરદારકા સંદલ.
તલબ કરલો જો ચાહો મુદ્દઆ હકસે તલબગારો,
કરેગા આરઝુ પુરી મેરે ગમખારકા સંદલ.
ખુદાકા શુક્ર કર દારા કે મઝમું હોગયા પુરા,
ચડહેગા હશ્ર તક ઈસ જા ગુલે ગુલઝારકા સંદલ.

ગઝલ.

કબસે દાતાર તેરે દર પર સદા દેતે હે,
સદકા હસનેનકા તુમ કેહદો કે આ દેતે હેં.
વોહ સખી હેં મેરે દાતાર કે અલ્લાહ,અલ્લાહ,
જો કોઈ ચાહે વોહી ઉસકો દીલા દેતે હેં.
ભુલતા હે જો કોઇ રાહ ખુદાકા બંદા,
ઉસકો ખુદ શાહ મેરે જાકે બતા દેતે હેં,
યે કરીશમા હે એક અદનાસા મેરે મીરાંકા,
કુમકે કેહતેહી વોહ મુરદોંકો જીલા દેતે હેં,
અબ તલક ઉનકી ખબર તુને નલીજાને જહાં,
લાખોં બીમાર તેરે દર પર સદા દેતે હેં.
તેરા વોહ રોઝા હે દાતાર કે અલ્લાહ અલ્લાહ,
આકે કુફ્ફારભી યહાં સરકો ઝુકા દેતે હેં,
ઈસ **અસર** ખસ્તા જીગરકી ન ખબર લી દાતાર.
ન કહા યેહભી કે જા તુઝકો રઝા દેતે હેં,

ગઝલ.

મેં દર પર તુમ્હારે આન પડા, લો મેરી ખબર દાતાર પીયા,
દીન રેન તડપતા હેગા જીયા, લો મેરી ખબર દાતાર પીયા.
સીમાબસા દીલ બેતાબ રહે, નતો ચેન રહે નતો ખાબ રહે,
સબ દોસ્ત હો દુશ્મન દાબ રહે, લો મેરી ખબર દાતાર પીયા.

કભી સુખકી ન દેખી એક ઘડી, કયસી જાન બલામેં આન પડી,
રાહત ન મીલી હે મુઝકો જરી, લો મેરી ખબર દાતાર પીયા,
ફર્યાદ મેં જો જીસસે કીયા, કોઈ સુનતા નહીં મજબુર હુવા.
લાચાર હો આપસે કેહને લગા, લો મેરી ખબર દાતાર પીયા,
મેરે હાલે ગરીબીપે કીજે નઝર, મેરા સૈયદ અલી નહીં આતા સબર.
ગઈ હીરસો હવામેં ઉમ્ર ગુજર, લો મેરી ખબર દાતાર પીયા.
મયે જામ જમાલકા હો નીઝામી, કરો સાદ પીલાકર સરવરે દીં,
તુહે શાહ મેરા મેં ગુલામ કમીં, લો મેરી ખબર દાતાર પીયા.
યાવરકો જમાલ દીખાઓ જરા, કરો નઝરે લુત્ફ બરાયે ખુદા,
લબે દીલસે હે યેહી રોજ સદા, લો મેરી ખબર દાતાર પીયા.

ગઝલ.

મીરાં દાતાર પીયા બહરે ખુદા આજકી રાત,
જલવા અપના હમેં દીખલાદો જરા આજકી રાત.
મુદ્દતોંસે લીયે ફર્યાદ તેરે દર પર હમ,
બેઠે હેં અય શહા અબ સુનલો જરા આજકી રાત.
ગો ગુનાહગાર હેં લેકીન હમેં ઉમ્મીદ હે ઝુરૂર,
અબ ટાલોગે હમારી સબ બલા આજકી રાત.
આપ ચાહેં તો હો હલ આનમેં મુશકીલ સબકી,
ઇસલીયે માંગતે હેં તુમસે દુઆ આજકી રાત.
સદકા હસનેનકા અબ અપને સવાલીકે તુફેલ,
કર અતા કલીયરકો અપની રઝા આજકી રાત.

ગઝલ.

અજબ દરબારે આલી હે મેરે દાતાર મીરાંકા,
મીલા ફીસકો યે રૂતબા હે મેરે દાતાર મીરાંકા.
સખી સરકાર હે સાહેબ ન કુછ શક ઇસમેં તુમ જાનો,
અતાયે ફયઝે મવલા હે મેરે દાતાર મીરાંકા.
ન કુછ ગમ હે ઇસીયાંકા ન ગમ હે નારે દોજખકા,
વસીલા હે હમેં હાસીલ મેરે દાતાર મીરાંકા.
તમન્ના હે દીલી હાસીલ તો ફીર આઉં જીયારતકો,
ગુલામીમેં રહું યા રબ મેરે દાતાર મીરાંકા.
ખુદાકે ફઝલસે આતે હેં યહાં પીરો જવાં સારે,
હરએક **મુશતાક** આશીક હેં મેરે દાતાર મીરાંકા.

ગઝલ.

કયા શાન દેખો અપની મીરાં દીખા રહે હેં,
સબ હીંદુ ઓર મુસલમાં સરકો ઝુકા રહે હેં.
મજમા તો દેખો દરપર લાખોં સવાલી આકર,
હાલ અપની એકસીકા ઉનકો સુના રહે હેં.
યહાં આકે દંગ સબ હેં કયા રાઝ હે નીહાની,
કુમ કેહકે મેરે દાતાર મુરદે જીલા રહે હેં.
યે અદના એક કરીશમા મીરાં દીખા રહે હેં,
જીન ભુત ઓર બલા સબ જલજલકે જા રહે હેં.

દે દે અસરકો દાતાર એક જામ બેખુદીકા,
પી પીકે દરસે તેરે લાખોં હેં જા રહે હેં.

ગઝલ.

આસતાના છોડકર બે આશીયાં હોને લગે,
અય વલી દાતાર દરપર આપકે રોને લગે.
રાહે લીલ્લાહ લીજીયે અપને મોહીબ્બોંકી ખબર,
નકદે દીલ ઈનિ હાથોંસે હયહાત હમ ખોને લગે.
અજ બરાયે મુસતફા ફુર્યાદ-રસ સૈયદ અલી,
દોસ્તભી દુશ્મન હુયે તુખમે બદી બોને લગે.
આહ બદનામીકા ધબ્બા લગ ગયા મીટતા નહીં,
મીલકે ગર અહબાબ સારે હશ્ર તક ધોને લગે.
કોઈ કેહતા હે જુનુની કોઈ કેહતા હે બે શરેઅ,
અબ હુયે બદનામ દાતા હોશ તક ખોને લગે.
આપકી ઈસિ આતશે ઉલફતને ફુંકા તન બદન,
દેખકર હાલત મેરી પીરે મુગાં રોને લગે.
સીનયે સંદુકસે દીલકો નીકાલે હો મેરે,
બે-દીલોંકી આહ-મેં કયસા અસર હોને લગે.
મુરગે બિંસમીલસા તડપતા રોજો શબ યાવર ગુલામ,
કીસ તરેહ આરામસે વોહ બે-લીકા સોને લગે.

ગઝલ.

એક આલમમેં યે શોહરત હો ગઈ,
ઇસિકો મીરાંસે મોહબ્બત હો ગઈ.
જબસે મીરાંસે મોહબ્બત હો ગઈ,
બનગયા સવદાઈ વહશત હો ગઈ.
બે-કસો લાચાર દર પર દેખ કર,
દેખને વાલોંકો હયરત હો ગઈ.
જો પડા આકર દરે દાતાર પર,
ઉસકી બાલા સબસે કિસમત હો ગઈ.
બનગયા પલમેં ગદાસે શાહ વોહ,
જીસપે મીરાંકી ઇનાયત હો ગઇ.
સબ મુઝે દીવાના સવદાઇ કહેં,
તેરી ફુરકતમેં યે નોબત હો ગઈ.
હું ગુનાહગાર ઇસલીયે યારો મુઝે,
દરપે મીરાંકે નદામત હો ગઈ.
અબ તલક મેરી ખબર કુછભી ન લી,
મીરાં દર પર તેરે મુદ્દત હો ગઈ.
હે અસર સદકા યે સબ દાતારકા,
તેરી જબલાં જો તબીયત હો ગઈ.

ગઝલ.

મીરાં ખોલો ઘુંઘટીયા તુમ્હારી રે,
તુમ્હારે મુખડેપે જાઉં મેં વારી રે,
દેખી જો ખાબમેં તેરી તસવીરે માહતાબ,
શાને ખુદા મેં દેખકર બોલા હું બે-હિજાબ.
બીગડી બનગઇ મુકદ્દર હમારી રે,
મીરાં ખોલો ઘુંઘટીયા તુમ્હારી રે,
સદકે મે તેરી ઝુલ્ફ કે હર તાર તાર પર,
કરતા હું દીનો ઇમાં મેરા આપકો નજર.
લે લો લે લો નજરીયા હમારીરે,
મીરાં ખોલો ઘુંઘટીયા તુમ્હારી રે.
રીઝવાંસે ના ગરઝ હે ના ગીલમાનો હુરસે,
ચાહતા હું દો જહાંમેં હીમાયત મેં આપસે.
મોહે લાગઈ ચલનીયા તેહારીરે,
મીરાં ખોલો ઘુંઘટીયા તુમ્હારીરે.
કલીયર હું દીલપે દાગ હેં ઇસીયાંકે બે-હિસાબ,
ધુલવાને આપકે તઈ આયા હું બે-હિજાબ.
ધોદો ધોદો ગોદરીયા હમારી રે,
મીરાં ખોલો ઘુંઘટીયા તુમ્હારી રે.

ઠુમરી.

ધુમ બડી દરબારે મીરાં મીરાંકે દરપે દાતાકે દરપે.
ચૌતરફ કીલઆ હે બીચમેં રૌઝા ખીલ રહા ગુલઝાર—મીરાં.
નીસદીન પલછીન નૌબત ગાજે આલા હે સબસે મઝાર—મીરાં.
દેસ બદેસસે આતે હેં સાઇલ દરપે ખુશીસે બે શુમાર—મીરાં.
તુરબતમેં ફુલોંકા બારીશ બરસે ખુશબોસે હે મેહકાર—મીરાં.
બેકલ બ્યાકુલ લોક હજારાં, કરતે હેં શોર પુકાર—મીરાં.
મીરાંકે ફયેઝસે ખાલી નહીં કોઈ, સબકા વોહ હે ગમખાર—મીરાં.

તરઝે નાટક.

યા પીર આસમાને વિલાયતકે આફતાબ,
દાતાર લા-જવાબ.
મેં હું ફંસા ખરાબીયે દુન્યામેં બે-હિસાબ,
કર દીજે ઇંતેખાબ.
બયઠા હું દરપે આપકે યા શાહ આઇયે,
ચેહરા દીખાઇયે,
મુદ્દતસે મુંતેઝીર હું મેં દીદારકા જનાબ,
સૈયદ અલીકી મીરાં વલી કીજીયે મદદ,
હરએક બલા હો રદ,
ડાકન ચુડેલ ભુત પલીદોં-પે હો અઝાબ,
દીજે જલ્દ શિતાબ.

તર્ઝ—મજા દેતે હેં કયા યાર.

મોરી નૈયા કરદે પાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર,
પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર.
આયા હું તેરે દરબાર, જોડકે મેં સરકાર,
તેરે રૌઝેપે બલહાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર.
તેરી ભવેં હેં કયા ખમદાર, તેરી ચીતવન હે તલવાર,
ઉઠાવે નાઝ તેરા જબ્બાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર.
મેં ડુબત્તા હું મુજધાર, મેરે બેડેકો તુ તાર,
તુહી હે મુઝે આધાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર.
આહા કયસી તેરી સરકાર, સેંકડો આતેહેં બીમાર,
હરદમ કેહતે હેં યેહી પુકાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર.
કીસકો જીનને કીયા બેઝાર, કોઇ ભુતોંસે હે લાચાર,
બલાયેં કેહતી યેહી પુકાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર.
હસનેનકે તુમ દીલદાર, ઓર નબીકા તુમપર પ્યાર,
કેહે શેર ખુદાકા પુકાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર.
એક ગરીબ હું લાચાર, મુનવીર તેરા ખીદમતગાર,
વલીમીયાં સગે દરબાર, પ્યારે સૈયદ અલી દાતાર.

તર્ઝ—નાટક.

મોરે મન ધન ધન સૈયદ અલી બસ ગયે,
જીસકે દરસન બીન સુન સુન, લાખોં રાજન હેં તરસ ગયે—મોરે મન.
કરમકી જાપે રાખી નજરીયા, મેહરકે બાદલ વાપે બરસ ગયે,
નગર નગર બજા ફતેહકા ડંકા, આકે ઉનાવેમેં બસ ગયે—મોરે મન.

તર્ઝે નાટક.

ચલો ચલો સખી સબ મીલ દાતાર પર જાયેં,
શીસ નવાયેં દરશન પાયેં, મેહર કરે કીરતાર મેહર કરે કીરતાર.
નરગીસ સોસન ચંપા ચમેલી મોગરા કેવડા લાયેં,
દાઉદી મોતીયા સેવતી ગુલાબકો ગુંધકે સેહરા બનાયેં,
ફુલકા ચાદર સાથ લે આયેં, ઓર ચડાયેં મકસદ પાયેં.
અય નસીમે બહાર, હાં અય નસીમે બહાર—ચલો.
સૈયદ અલી મોહે દીદ બતાયેં, પાસ બુલાયેં નેન મીલાયેં
જાન કરૂં બલહાર હાં જાન કરૂં બલહાર—ચલો.
બાવર કમતર કેહતા હે રોકર, રોતોંકો આપ હંસાયેં,
તીશના આબે વિસાલ હું, દાતા મેહરસે મુજકો બુલાયેં.

તર્ઝ—અજી છોડોજી હાથ.

ચલો દેખા મજાર મોરે દાતાકા યાર,
વાંપે બની કયસી બહાર, વાહ વાહ વાહ.
મુસ્કો અંબર મેહકાર, ચડે ફુલોંકે હાર,
ખીલા કયસા ગુલ્ઝાર, અજી વાહ વાહ વાહ.
કીતને ઉમ્મીદવાર, કરે હરદમ પુકાર,
સુનો મીરાં દાતાર, જરા વાહ વાહ વાહ.
કરો મકસદ બરાર, નહીં દીલકો કરાર,
તાકે પાવેં કરાર, હમેં વાહ વાહ વાહ.

જીસે નાહો કરાર, જાઓ મીરાં દાતાર,
હોગા બેડા તો પાર, અજી વાહ વાહ વાહ.
પડે ભુતોંકો માર, કરે જીન્નાત પુકાર,
રજા દેદો દાતાર, હમેં વાહ વાહ વાહ.
બડે ઝાલીમ સરદાર, ભુત જીન્નોંકે યાર,
કહે હોગયે લાચાર, હમેં વાહ વાહ વાહ.
કહીં લાખોં હજાર, ચલે આવેં દરબાર,
ખુશી હો બેશુમાર, જાયેં વાહ વાહ વાહ.
ખુલા કૃયઝી બાઝાર, કયસી દેતા બહાર,
દેખો હોકે હુશીયાર, જરી વાહ વાહ વાહ.

તર્ઝ—નજર આ ગયો બાલમ.

નજર આ ગયો મીરાં મોરે સપના
મોરે સપના પીયા મોરે સપના—
વોહ ઝુલ્ફ નાગની જયસે તુમ્હારે.
મોહે ડસ ગઈ ડસ ગઈ મોરે સપના—
વોહ મસ્ત આંખેં ગઝબ નઝારા,
મોહે તીર લગા ગયે મોરે સપના—
તોરે ગાલ ગુલાબી લબોંપે લાલી,
મોહે આગ લગા ગયે પ્યારે સપના—
કયસી દીની બશારત બશારત શાહકો,
જયસે—માહે દો હફ્તા પ્યારે સપના—

તર્જ—મન માયાનાં કરનારા રે.

સૈયદ અલી દરશન દો વહાલા,
ઉભી રહી હું કરૂં છું કાલાવાલા—સૈયદ અલી.
મેં તોરે માંગી તમ પાસે રે કાયા,
લાગી છે તારા મુખડાની મયા,
અમર રહ્યા છો રાસ્તી માંના જાયા—સૈયદ અલી.
સૈયદ દુલા લાગો છો પ્યારા,
ઘડી એક ન મેલું હું ન્યારા,
છોજીરે મારા પ્રાણુ થકી પ્યારા—સૈયદ અલી.
સૈયદમીયાં અબુમીયાંનાં છો વીરા,
હમઝારે શહીદ મામા છે તમારા,
વજીર નથ્થુ શહીદ બહુ સારા—સૈયદ અલી.
વહાલારે તારા સેહરાની છબ ન્યારી,
કાંકણુ ઉપર હું જાઉં વારી વારી,
વહાલારે તારી લટ છે ઘુંઘર-વારી—સૈયદ અલી.
દામારે બાઈ માતાએ ધવડાવ્યા,
રત્ન જડીત પાલણે પોઢાડયા,
હુરાંરે પરીયાંએ હાલરડાં ગાયાં—સૈયદ અલી.
વાહલારે તારી દરગાહ બહુ સાજે,
સવારે સાંજે ચોઘડીઆં વાગે,
તેતો રે સુણી ભુત બલા ભાગે—સૈયદ અલી.
શોભે છે સોનાં ચાંદીનાં કઠેરા,
ઝુમ્મર અને હાંડીનાં ઝમકારા,
ભટકે છે ચંદા સુરજ ને તારા—સૈયદ અલી.
મોલુદો ને કુરઆનનાં રસીયા,
સુણી સુણી મગન થઇ હસીયા,
નંદ કુંવરના હૃદયમાં વસીયા—સૈયદ અલી.

તર્ઝ—પુરો થયો છે ખેલ.

આવો મીરાં દાતાર, સજ્જનો આવો મીરાં દાતાર.
ચાર બાજુએ ચોસઠ મેહરાબો, રેહવા કાજે સુખકાર—આવો.
લાખો હજાર જ્યાં દર્દી આવીને સાજાં થાય નીરધાર—આવો.
આસ વિનાનાં બિકટ દર્દોનો, પલમાં થાશે સંહાર—આવો.
મંતર તંતર જંતર જાદુ, થાશે બળીને સૌ પાર—આવો.
પૈસા વિનાનો લાભ લેવા ચુકશો નહીં લગાર—આવો.
ખુદા તાલાએ ભલે સરજ્યા, દુઃખ ભંજન દાતાર—આવો.
ઉંઝા સ્ટેશન ગામ ઉનાવે, છે દાતારનો દરબાર—આવો.
ખાદીમ મોહંમદ શીશ નમાવી, વિનવે વારંવાર—આવો.

તર્ઝ—જાજારે શું રીસાયે રસીલી.

દાતાર શું ટવલાવે રસીલા તારો ચેહરો જોવા દે.
ચંદ્ર વદન તારા મુખડા પર વારી વારી કરવા દે.
પોપટ પુરો જઇ ફસાણો, પીંજરની માંહે,
કહું કર જોડી તને સીસ નમાવી, મને છુટો ફરવા દે.
માછલી બીચારી ટળવળ કરતી પૃથ્વીની માંહે,
સુન વિનતી મારી ઉર ધરી જળમાં તરવા દે.
બુલ બુલ ઉડી ઉડી ફરતું તમારા બાગની માંહે,
હવે તુજ સેવક પર મેહર કરી, બાગમાં વસવા દે.

એક મને આધાર તમારો જગતની માંહે,
દુર કરી મને દુખના ઘરથી સુખમાં વસવા દે.
આરતી તારી મેં મન ધારી રદ્દયની માંહે,
હવે ઝટપટ મુજને બોલાવી, દર્શન કરવા દે.

તર્ઝ–સાંભળને માતુ મારી–

તમે સાચા સૈયદ સુખકારી. મીરાં જાઉં હું તમપર વારી.
ભલે ગામ ઉનાવે વસીયા, દુઃખી જનોનાં મુખડાં હસીયા,
છો દુખ ભંજન સુખકારી, મીરાં જાઉં હું તમપર વારી.
તારી દરગાહ બની ગુલજારી, શોભે સોનાં ચાંદીની જારી,
દેખી સુખ પામે આજારી, મીરાં જાઉં હું તમપર વારી.
આવે દરશન કરવા નરનારી, લાવે માનતા ભારી ભારી,
નીત મેળો તમારો જારી, મીરાં જાઉં હું તમપર વારી.
જાદુ જીનો બળી પોકારે, નથી રહેવું મીરાં હમારે,
એવી અજબ કરામત ભારી, મીરાં જાઉં હું તમપર વારી.
નીત હીંદુ મુસલમાન આવે, શીશ નમી નમી પોકારે,
દાતા લોને ખબર હમારી, મીરાં જાઉં હું તમપર વારી,
મને લાગી છે મુખની માયા, દો દર્શન રાસ્તી જાયા.
મોહંમદ મીયાં કહે પોકારી, મીરાં જાઉં હું તમપર વારી,

તમામ શુદ.